

**Undervisningsministeriet
Uddannelsesstyrelsen
Frederiksholms Kanal 21
1220 København K**

28. maj 2001.

Vedr.: Høring over EU-Kommissionens Memorandum om Livslang Læring.

Ved skrivelse af 22. marts 2001 fremsender Undervisningsministeriet, Uddannelsesstyrelsen, EU Kommissionens Memorandum om Livslang Læring til skriftlig kommentering til høringspartnere i Danmark.

Dansk Folkeoplysnings Samråd har med skrivelse af 23. april 2001 videresendt Undervisningsministeriets skrivelse til Samrådets 40 medlemsorganisationer, jf. vedlagte liste.

Generelle bemærkninger:

Memorandummet er sendt til høring i overensstemmelse med den nye åbne koordinationsmetode, som omfatter fastsættelse af europæiske retningslinier og tidsplaner for:

- oprettelse af specifikke aftalte mål, opstilling af indikatorer og benchmarks, som kan anvendes til at sammenligne god praksis,
- omsætning af europæiske retningslinier til specifikke mål og retningslinier, der tager hensyn til nationale og regionale forskelle samt
- tilrettelæggelse af gensidige læreprocesser baseret på periodisk overvågning, evaluering og "peer-review" (grundig vurdering) af fremskridtene.

Memorandummet er meget ambitiøst og lægger op til den mest omfattende uddannelsespolitiske diskussion i nyere tid.

Memorandummets målgruppe er alle europæiske borgere og vil man iværksætte læring for alle og involvere alle i debatten, så skal debatten også ud til alle, herunder følgende grupper: Arbejdsløse, vandrende arbejdstagere (deres borgerrettigheder?) samt kortuddannede med læse- og skrivevanskeligheder og etniske minoriteter, der tilsammen udgør et betragteligt mindretal.

Hele uddannelseslandskabet er under forandring og en af folkeoplysningens udfordringer bliver at tilpasse sig de ændrede vilkår og krav.

Kommissionens Memorandum om Livslang Læring er en sammenfatning af kravene til denne nye udvikling, som folkeoplysningen i Danmark, de nordiske lande og Europa (European Association for the Education of Adults, EAEA, har arbejdet på siden begyndelsen af 1990'erne.

Dansk Folkeoplysnings Samråd finder, at memorandummet går i en retning, der er i overensstemmelse med folkeoplysningens interesser: Begrebet "lifewide learning" understreger at formel, ikke-formel og uformel læring supplerer hinanden, og at disse uformelle sammenhænge udgør en enorm uddannelses- og læringsressource og derfor er en vigtig kilde til nytænkning inden for undervisnings- og læringsmetoder.

Kommissionen og medlemsstaterne har i forbindelse med den europæiske beskæftigelsesstrategi defineret livslang læring som al målbevidst lærings- aktivitet, som man løbende deltager i med henblik på at forbedre sin viden, sine færdigheder og sin kompetence (M. p.3, note 2.).

Kommentarer:

Dansk Folkeoplysnings Samråd kan fuldt ud tilslutte sig Kommissionens definition af livslang læring som al meningsfyldt aktivitet, som løbende finder sted med det formål at forøge viden, færdigheder og kompetencer.

Memorandummet udgør dermed en væsentlig udfordring til dansk uddannelsespolitik, idet den danske voksen- og efteruddannelsesreform (VEU) ikke er i overensstemmelse med de nye intentioner om at tænke læring i alle livets forhold.

Folkeoplysningen har implicit i næsten al undervisning de sociale færdig- heder, som Kommissionen har udpeget som en af de grundlæggende fær- digheder i videnssamfundet. Dansk Folkeoplysnings Samråd ser derfor gerne at folkeoplysningens erfaringsgrundlag som ikke-formel læringsinstitution får en større positiv afsmittende effekt på den europæiske uddannelsespolitik.

Ikke-formel læring foregår allerede overalt. Processerne er dér, det gælder nu om at få dem synliggøre den ikke-formelle læring og inddrage den i (voksen) uddannelsespolitikken. I denne sammenhæng spiller partnerskaber (jf. EU-programmerne) en afgørende rolle, når livslang læring skal omsættes til praksis.

For at synliggøre den ikke-formelle læring foreslås, at der indføres benchmarks for befolkningens frivillige deltagelse i ikke-formel læring, herunder art, udbyder og omfang. Ved frivillig forstås i denne sammenhæng læringsforløb, som den enkelte har valgt ud fra egne læringsinteresser, som afvikles i fritiden og som ikke nødvendigvis er et led i en læreproces rettet mod arbejdsmarkedet. Et sådant benchmark vil være en vigtig indikator for befolkningens lyst, vilje og evne til at påtage sig et medansvar for egen læring, da deltagelse i frivillige, ikke-formelle læringstilbud alene må tilskrives den enkelte borgers engagement arbejdsmarkedet.

I forslaget til memorandum beskrives den ikke-formelle læring som forankret i de civile samfundsorganisationer eksempelvis ungdomsklubber, fagforeninger og politiske partier.

Dansk Folkeoplysnings Samråd vil kraftigt opfordre regeringen til at sikre, at den nordiske tradition for frie kostskoler og aftenskoler ligeledes kommer til at fremgå af memorandummet. I Danmark afvikles alene under folkeoplysningsloven årligt undervisning i landets aftenskoler og oplysningsforbund for over 1 mill. danskere, svarende til 22.000 årselever. Aftenskoler og oplysningsforbund er derved alene for aktiviteter under lov om folkeoplysning den næststørste udbyder af voksenundervisning i forhold til aktivitetens omfang og den største udbyder i forhold til udbredelse og lokal forankring.

Læringsbegrebet bør indgå i en holistisk sammenhæng så spørgsmålet om "livslang læring for enhver pris" ikke tilsidesætter hensynet til global bæredygtighed.

Aktivt borgerskab står centralt i memorandummet (tidligere socialt medborgerskab). Dansk folkeoplysnings identitet er forankret i aktivt medborgerskab. At fremme aktivt borgerskab og fremme af beskæftigelsesegnet heden er lige vigtige mål i forbindelse med livslang læring, og de er indbyrdes afhængig, hedder det i memorandummet.

Det er derfor vitalt, at den lokale folkeoplysning tilbyder rammer og mulighed for at opbygge en række handlekompetencer, der styrker den enkeltes forudsætninger for aktivt deltagelse i demokratiet og i samfundsdebatten samt at planlægge eget læringsforløb (evt. i samspil med vejleder).

Memorandummet signalerer det hele (formel, ikke-formel og u-formel læring). Det afgørende er hvordan visionen om "gradvis osmose" udmøntes mellem de uddannelsessystemer, der i stadig vid udstrækning er uforbundne.

I øvrigt skal det understreges, at den ikke-formelle læring foregår alle steder, også uden for uddannelsesinstitutionerne.

I forhold til målsætningen om aktivt medborgerskab, er det vigtigt at påpege, at f.eks. folkebibliotekerne har et potentiale som både reelt og elektronisk forsamlingshus, som mange steder kan udvikles betydeligt mere systematisk, end tilfældet er. Et afgørende grundlag for denne rolle er bibliotekets uafhængighed og stærke position i borgernes øjne som lokalsamfundets "frirum".

Det er vitalt, at der igangsættes forsøg med lokale lærings- og vejledningscentre i lokalområderne, og at der afsættes de fornødne aktiveringsmidler.

Kommentarer til memorandumets seks nøglebudskaber:

Nøglebudskab 1:

- Garantere vedvarende adgang til uddannelse for alle med henblik på at opnå eller forny de færdigheder, der kræves for til stadighed at sikre lige muligheder for adgang til videnssamfundet.

Kommentarer:

Europas befolkning ældes hurtigt og det ændrer arbejdsstyrkens sammensætning og mønstrene for efterspørgsel efter sociale, sundhedshedsmæssige og uddannelsesmæssige tjenesteydelser.

I Danmarks har de 60-årige meget få muligheder for at deltage i formel efteruddannelse, jf. bl.a. daghøjskoleområdet.

Livslang skal også forstås og forvaltes bogstaveligt: Flere og flere ældre vil have lyst til og behov for aktivitet og læring.

Memorandummet lægget afgørende vægt på de personlige egenskaber .

De faktuelle kompetencer klarer virksomhederne selv, da de faktuelle kompetencer hurtigt forældes.

Generelt har arbejdsmarkedet en fremtrædende placering i memorandummet, hvor videnssamfundets nye produktionsmåder indbyder til et bredt sigte i arbejdsprocessen.

Læring bør iflg. memorandummet primært foregå på arbejdspladsen og integreret i det arbejde, man udfører. Men hverdagslæringen skal også inddrages (livslang læring) og i passende omfang tilvejebringe kompetence- udvikling via ekstern læring, i dynamisk samspil med den interne læring.

I EU-regi er små og mellemstore virksomheder på ca. 500 medarbejdere. Den danske virksomhedsstruktur (med mange og små virksomheder) er anderledes end i Unionen og gør det vanskeligt for danske virksomheder at integrere ekstern og intern læring.

De grundlæggende færdigheder i memorandummet er ikke alene de færdigheder folkeoplysningen opererer med f.eks.: Regning, læsning og skrivning. De nye grundlæggende færdigheder er meget rettet mod mål- gruppen af kortuddannede, der er kommet i klemme i udviklingen, og aldrig rigtig er kommet i gang på arbejdsmarkedet.

Nøglebudskab 2:

- Foretage synlige øgede investeringer i menneskelige ressourcer for at prioritere Europas vigtigste aktiv - menneskene.

Se nøglebudskab 5.

Nøglebudskab 3:

- Udvikle kvalitative uddannelses- og læringsmetoder og -sammenhænge for vedvarende og lifewide uddannelse.

Kommentarer:

Læringsbegrebet skal udvides i forhold til den traditionelle skoletænkning, bl.a. skal de kunstneriske aktiviteter i højere grad inddrages.

Hvordan får man folkeoplysningens bedste traditioner med over i fjern- undervisningen? Og hvordan sikrer man bedre strukturer, fleksibilitet og individuel tilpasning? Det er folkeoplysningens erfaring, at motivationen og disciplineringen skal være stor, hvis man vil undgå "ensomhed og smal kontakt".

Er folkeoplysningen rustet til den ændrede lærerrolle ?

Folkeoplysningen har en lang tradition for at tage udgangspunkt i deltagerbaggrund og forudsætninger, som bør tages i betragtning.

Det lange forløb i deltager-lærerkontakten giver kvalitet, sådan som man finder det i efterskoler og højskoler samt hos produktionsskoler og daghøjskoler.

Nøglebudskab 4:

- Gennemføre en markant forbedring af de måder, deltagelse i uddannelse og resultaterne deraf opfattes på og værdsættes, især hvad angår ikke-formel og uformel uddannelse.

Kommentarer:

Hvad angår anerkendelse af færdigheder, er forskningen i Danmark inden for den ikke-formelle og uformelle læring, utilstrækkelig.

Det er centralt, at alle aktører er med i en proces for at finde en standard for akkreditering. En fælles udviklingsproces med hensyn til værdisættelse af læring, er en forbedret kommunikation.

Det er vigtigt, at folkeoplysningen bliver en del af det livslange læringsystem og ikke er isoleret i forhold til det øvrige uddannelsessystem. Endelig deltager folkeoplysningen gerne i det politiske arbejde med at få udarbejdet en model, der bidrager til at kompetencer, erhvervet inden for folkeoplysningen, kan blive anerkendt.

Folkeoplysningen bidrager ligeledes gerne til opgaven med at redegøre for hvilke reelle kompetencer, der opnås.

Nøglebudskab 5:

- Sikre, at alle har let adgang til kvalitetsinformation og rådgivning om uddannelsesmuligheder i hele EU og igennem hele livet.

Kommentarer:

Vejledningen skal være mere opsøgende, og der bør igangsættes forskning på vejledningsfeltet.

Eks.: Learning Boutiques: vejledning om livslang læring fra gaden, løsrevet fra institutionerne.

I denne sammenhæng er det vigtigt at være opmærksom på det tilbud, som f.eks. folkebibliotekerne tilbyder til alle, store og små, unge og gamle, vel-uddannede og ikke-uddannede.

Folkebibliotekernes tilbud har altid udmærket sig ved, at det er et uformelt og uafhængigt tilbud, hvor borgerne på egne vilkår kan lære og udvikle sig. Her stilles ikke blot bøger og andet informationsmateriale til rådighed. Her tilpasses også i stadig højere grad information til forskellige målgrupper.

Livslang vejledning er en god ide, der kan favne den livsbredde læring (lifewide learning) folkeoplysningen må opruste. Man kan oprette "Vidtfavnende Læringscentre" som forsøg og udvikling med henblik på at tilbyde kortuddannede en hensigtsmæssig tilgang til læring. Det er et sted at få overblik og indsigt i eget kompetenceniveau i relation til for-melle og ikke-formelle kvalifikationer.

Nøglebudskab 6:

6. Udbyde muligheder for livslang uddannelse så tæt på deltagerne som muligt i deres eget lokalsamfund med støtte fra IKT-baserede faciliteter, hvor det er hensigtsmæssigt.

Kommentarer:

Dansk Folkeoplysnings Samråd er positiv over for ideen om, at livslang læring skal tættere på borgeren, på hjemmet og på arbejdspladsen.

Hvis disse intentioner skal lykkes, må der opbygges læringscentre (via pilotprojekter) og skabes nye læringssammenhænge (centre) via udvikling gennem partnerskaber - både mellem de traditionelle udbydere såsom voksenundervisning og folkebiblioteker, og med nye aktører; en fleksibel læring og distribueret undervisning.

Med venlig hilsen

Dansk Folkeoplysnings Samråd

f/ Eva Møller

Formand

Kent Mikkelsen
Kst. sekretariatsleder